

BEŞİR AYVAZOĞLU’NUN NURİ ARLASEZ’LE YAPTIĞI RÖPORTAJ

‘BUGÜN BAHA BİÇİLEMEYECEK KİTAPLAR, O ZAMAN KALDIRIMLARDA SÜRÜNÜYORDU!’

■ Efendim, kamuoyu sizi hemen hiç tanımıyor. Ama tanıyanlar, ne kadar farklı bir insan olduğunuzu, bu ülkenin kültürüne ne büyük hizmetlerde bulunduğunu biliyorlar. Biz daha geniş bir kitle, hiç değilse bir kültür ve edebiyat dergisini okuyan kitle tarafından da tanınmanızı istiyoruz. Bize kendinizden biraz söz eder misiniz?

Hayhay, evladım. Adım **Nuri**, soyadım **Arlasez**. 1910 yılında doğmuşum, İstanbul’un Osmanbey semtinde. Babam Hüsnü Selim Bey, devrin en meşhur ceza avukatıydı. Galatasaray’da okudum. Tabii, babam benim de hukukçu olmamı istiyordu. Anne ve baba tarafım hep avukat. Benimse değil avukat olmaya, okumaya bile niyetim yok. Tek istediğim, istediklerimi yapabilmek için bol vakit, sadece bol vakit. Babam gibi avukat olsam, şöhret, yazıhane, hepsi hazır... Para kazanmak kolay. Ama ben para değil, hürriyet istiyorum. Zannedilenin aksine, hürriyetin en büyük düşmanı paradır, sizi, kendi şartlarını benimseterek esirleştirir. İstedğim gibi kendi içime dönüp düşünemedikten sonra, parayı ve şöhreti ne yapayım? Asgarî maddî imkân, fakat azami vakit! Bütün istediğim bu! Evliliğe de bunun için yanaşmadım, yanlış anlamayın, evlilik müessesine asla karşı değilim, benim hayat tarzım evliliğe hiç uygun değildi. Hangi kadın asgari maddi imkânla geçinmeye razı olabilir? Hadi kafama uygun bir hanım buldum diyelim, ailesi **“Bizim damat mı? Geçin onu canım, boş gezenin boş kalfası!”** deyip bizi devamlı huzursuz etmez mi? Hülasa, evladım, hürriyetimi sonuna kadar muhafaza etmek kararındaydım.

■ Peki, bunu başarabildiniz mi? Babanız bu kararınızı nasıl karşıladı?

Önce babamın ısrarıyla Hukuk Fakültesi’ne yazıldım, fakat fazla dayanamayıp ayrıldım. **“Ne yapacaksın?”** dediler, **“O benim işim!”** dedim. Ve evde, asgarî parayla sessiz bir hayat yaşamaya başladım. Aslına bakarsan evladım, tesadüf diye bir şey yok! Bir gün bahçede oturmuş, bir arkadaşımın gelmesini bekliyordum. Derken sokaktan geçmekte olan bir satıcının sesini duydum, şezlong satıyordu. Laf olsun diye çağırdım, **“Kaça?”** dedim, bir fiyat söyledi. O kadar param yoktu, **“Bir pantolonum var, istersen bak, onu al!”** dedim. Baktı, **“Ver pantolonu, al şezlongu!”** dedi. Aldım, kurdum ve uzanıp gökyüzündeki bulutlara bakmaya başladım. Arkadaşım da gelmemişti. On ikiye doğru garip bir hal başladı içimde. Bu bir huzur başlangıcıydı. Benim adeta büyülenmişçesine saatlerce gökyüzüne bakmamdan endişelenen valide telaş içinde geldi, **“Hasta mısın?”** diye sordu. **“Yok!”** dedim. Ve gece! Yıldızlar görünmeye başladı. Çok garip bir haldi, içimde inanılmaz bir rahatlık hissediyordum. Hayatımda ilk defa o gün kendime ait meseleleri berrak bir biçimde görmeye başladım. Eskiden körüklü fotoğraf makineleri vardı, metrajını yapınca buzlu camında

görüntü berrak bir biçimde belirirdi, işte öyle. O zaman farkında değildim; bunun bir çeşit yoga, bir çeşit meditasyon, yani murakabe olduğunu çok sonraları Hint felsefesiyle uğraşmaya başlayınca anlayacaktım. Benim asıl doğum günüm, o gündür evladım. O günden sonra tanıdığım bütün lüzumsuz insanlardan ve okuduğum bütün lüzumsuz kitaplardan uzaklaştım. Hint felsefesine, uzak şark geleneklerine mukayeseli dinler tarihine yöneldim. Ne yapacağımı artık biliyordum.

Romain Rolland'ın kitabını okuyunca

■ Hint felsefesini nasıl keşfettiniz? Kaynaklara, o günün şartlarında nasıl ulaşabildiniz efendim?

Anlatayım. Bir arkadaşımın kız kardeşi kendisi için kitap almamı istemişti. On beş on altı yaşlarındayken İstanbul'un bütün kitapçılarını bilirdim. Mutlaka edinmek istediğim bir kitap olursa, eğer alacak param yoksa -ki genellikle olmazdı- o kitabı, başkalarının göremeyeceği bir şekilde, raflardaki kitapların arkasına saklar ve sonunda mutlaka para bulup o kitaba sahip olurum. O gün arkadaşımın kız kardeşine kitap seçmek için Haşet'e gittiğimde de böyle bir kitap gözüme ilişti. Hindistan'da, son devrin en mühim manevi adamlarından biri olan Ramakrishna ve onun yetiştirdiği Swami Vive Kananda hakkında Romain Rolland'ın bir kitabı, Fransızca bir kitap... Bende kıymetli insanları ve kıymetli kitapları hemen sezme hassası vardır. Zaten soyadımdaki “sez” sezmek fiilinden gelir. “Ar” ise bildiğiniz gibi sanat mânâsına gelir, uydurmacılık devirlerinde öztürkçe diye yutturulmak istenmişti. Her ne ise, bu Arlasez soyadı, “Sanat yoluyla sez” gibi bir mânâyâ gelir ve dayızadem tarafından bizim için soyadı olarak seçilmiştir. Ne diyordum, Romain Rolland'ın kitabı birden çarptı beni. Harikulade bir Fransızcayla yazılmış, Hint felsefesinin en mühim metinlerinin kusursuz tercümelerinin yer aldığı müthiş bir kitap. Çölde, bir vahaya ulaşan susamış adam gibi. Bu kitap bana büyük ufuklar açtı, onun yol göstericiliği ile yeni kaynaklara ulaştım. Hint felsefesiyle ilgili bütün önemli kitaplara sahip olmak için didinmeye başladım. Bazan bir kitaba sahip olmak için üç dört sene uğraşıyordum. Tek başıma bir çölde gibiydim, ama Allah göndermeye başladı. Bir şeyi çok istiyorsan ve samimi isen, Allah mutlaka verir. Böylece Hint felsefesine dair nadide kitaplardan meydana gelen bir kütüphanem oldu. Bu kitaplardan bilginin özünü alıyordum, teferruat arasında boğulup kalmaktan kurtulmuştum. Sene 1965. Bir kültür anlaşması dolayısıyla Bombay Üniversitesi'nden bir profesör geldi. Bizden de oraya birinin gitmesi gerekiyormuş Lakin kimseyi göndermedikleri gibi, adamı da küçümsemişler. Güya kendileri Batılı, o adam Hintli. Hâlbuki muazzam bir adam. Kendisiyle tanışıp dost olduk. Bana dert yandı. Bir ara Hindistan'a gidip gitmediğimi sordu. Hayır deyince, “**Gelmeseniz de olur, dedi, siz özünü almışsınız! Sahi bu kitaplar elinize nasıl geçti? Hepsini birinci sınıf!**”

■ Daha sonra da gitmediniz mi?

Gitmedim, hiç gitmedim. Ama o bana geldi. Hindistan'da senelerce kalıp da hiçbir şey almayanlar var. Hint felsefesinden kendimi tanımayı ve kendi kendimi aydınlatmayı öğrendim. Bir Hint duası vardır ki, düsturum olmuştur: **“İçimin ışığı sönmüş olduğu bir demde, elime başkalarını aydınlatmak için meş’ale verme Yarabbi!”**

“Toprağın tuzu”

■ Burada merak ettiğim bir husus var efendim, Osmanlı kültürüne ve sanatlarına aşk ölçüsünde bağlı olduğunuzu biliyoruz. Neden Osmanlı kültürü ve geleneğinin temelindeki tasavvufa değil de, Hint felsefesine yöneldiniz?

Yunan felsefesinin kaynağı Hint felsefesidir, Batı felsefesinin kaynağı da. Felsefenin asıl kaynağına yönelerek bilginin özünü aldım. Yeri gelmişken size bir hadise daha anlatabayım. Yıl 1962. Şişli’de elli yıl oturduğum, babadan kalma, on dört odalı ahşap bir evim vardı. Bir kış günü Hint felsefesiyle ilgili kitapları masama yaymış çalışıyordum. Kapı çalındı, açtım, Fethi Bey’in oğlu Osman Okyar, yanında da bir İngiliz. Adını söyledi ama, o anda anlayamadım. Görünüş olarak tam bir İngiliz beyefendisi. Çalıştığım odaya buyur ettim, çünkü başka tarafı ısıtamıyorum. İngiliz beyefendisi masanın üzerindeki kitapları görünce müthiş ilgilendi, oturdu ve incelemeye başladı. İlk defa geldiği bir evde, arkadaşını da, evin sahibini de unutmuş, harıl harıl not alıyordu. Giderken mahcup bir edayla **“Biz Osman Bey’le Bursa’ya gidiyoruz, siz de gelir misiniz?”** dedi. Gelmem mi? **“Memnuniyetle!”** dedim. İnanır mısınız, ancak yolda kim olduğunu anlayabildim, Arnold Toynbee, o büyük zekâ... Bir hafta beraber gezdik, hakikaten rüya gibi bir haftaydı. Ayrılırken yüzü kızarak **“Sizinle dost olalım!”** dedi, olduk ve yıllarca mektuplaştık. Şu anda bu mektupların kırk elli kadarı IRCICA’dadır, inşaallah Ekmeleddin Bey neşrecek. Daha fazlaydı, ama maalesef bir yangında yandı.

■ Toynbee ile dostluğunuz ne kadar sürdü?

Onun ölümüne kadar devam etti. Türkiye’ye her gelişinde buluşur, uzun uzun gezer ve konuşurduk. Onunla dolaşmanın iki zorluğu vardı: Her zaman hiçbir şey bilmeyen bir insan havasındaydı, haddinizi bilecektiniz. Ve sizi seviyorsa, hiçbir teklifinize hayır demezdi. Onu müşkil durumda bırakmamak için çok dikkatli olacaktınız. Birlikte bir gün güneyde, Antalya’ya 70-80 kilometre mesafedeki bir köye gittik. Bir kahve gördük, girdik. Nur yüzlü bir ihtiyar. İçimden geldi, çok samimi olarak gidip elini öptüm. **“Babacığım, dedim, çok açız, çaresine bakabilir misin?”** İhtiyar, **“Oğul, dedi, yeter ki sen fukaranın olanına katlan! Nemiz varsa senindir. Yalnız Rabbim yoktan var eder. Onu bizden bekleme!”**. Tercüme ettim, Toynbee şaşırды, **“Hakiki bir filozof, hikmet âşığı bir adam!”** dedi. İhtiyar çok güzel yiyecekler getirdi. Bütün ısrarlarımıza rağmen para kabul etmedi. **“Taa nerelerden bu kuş uçmaz, kervan geçmez yere geldiniz, gönlümüze ferahlık verdiniz. Bir de para mı vereceksiniz? Ne parası?”** dedi. Ama ben ısrar ettim. Bunun

üzerine, **“Bak oğul, dedi, misafirimizsin. Daha fazla ısrar edersen paranı kabul etmek zorunda kalacağız. Neş’emizi bu kahpe para için kaçırmaya değerse ver!”** Artık ısrar edemezdim. Toynbee’ye söylediklerini aynen tercüme ettim. Büyük İngiliz’in gözleri yaşardı ve şunları söyledi: **“Lütfen söyleyeceklerimi aynen tercüme ediniz. Bize insanlık sahasında kelimenin en kuvvetli mânâsıyla ebedi ölçüde bir insanlık dersi verdi. Bu borcu hiçbir zaman eda edemeyeceğiz. Dünyaları ayakta tutan, her memlekette gizli kalmış bu gibi kahramanlardır. Bunların yüzü suyu hürmetine memleketler ayakta kalır. Bunlara İncil’de ‘Toprağın tuzu’ denilmiştir. Biz sanayileşirken büyük hatalar yaptık. Maddi servet pahasına bütün bu değerleri kaybettik. Siz de aynı tehlikeyle karşı karşıyasınız, bizden ders alın. Hayatta sizi her zaman minnet ve şükranla hatırlayacağız”**. O ihtiyar gibi ne gizli kahramanlar tanıdım evladım. Onlar, altı yüz yıllık irfanın anahtarını ellerinde tutan, meş’alesini taşıyan insanlardı ve hepsi kravat takmıyor, otururken ayaklarını altlarına alıyorlar diye çöplüğe atılmışlardı. Çöplüğe atılmadık kıymet kalmamıştı.

Yazma kitaplar, ferman, vakfiye, işlemler...

■ **O dönemden biraz söz eder misiniz? Sizin yazma kitap, ferman, vakfiye, işleme vb. toplayarak binlercesini yok olmaktan kurtardığınızı biliyoruz. Bu iş nasıl oldu, nasıl başladınız?**

Biliyorsun evladım, devir pozitivizm devri. Yeni devlet kurulmuş ve geçmişin bütün kıymetleri düşman ilan edilmiş. Sizler bilmezsiniz, benim ömrüm küçük yaşlardan itibaren yeni devrin çöplüklerinde geçti. Harf inkılâbı sırasında Galatasaray’da okuyordum. Girişte altı metre boyunda nefis bir kitabe vardı, ilk iş olarak onu söktüler. İçim isyanla doldu. Ortalıkta bir dehşet havası kol geziyordu. Babadan dededen kalma kitapları yakanlar mı ararsın, gömenler mi ararsın! Bugün paha biçilemeyecek kitaplar o zaman kaldırımlarda sürünüyordu. Bir gün güzel bir yazı gördüm, alıp baktım, II. Beyazıt’ın vakfiyesi. Yazıyı inceleyince dehşete düştüm. Çünkü Şeyh Hamdullah hattıydı. Misyonumu o gün fark ettim, kurtarabildiğim kadarını kurtaracaktım. Yemek yemeyip mini minnacık bütçemle bunları satın almaya başladım. Şimdi bir tanesi bile insanı milyarder eder, düşünebiliyor musun? Kendi kendime dedim ki, **“Bu bir emr-i hayr olacak, aç kalsan açıkta kalsan bile, zinhar satmak yok!”**. Geçim başka yoldan. Böyle böyle, paha biçilemez cinsten sayısız eser topladım. El yazması kitaplar, fermanlar, vakfiyeler, levhalar, işlemler... Hani, altı yüz elli yıllık irfan meş’alesini ellerinde tutan, kravat takmadıkları, bağdaş kurup oturdukları için çöplüğe atıldıklarını söylediğim adamlardan bahsettim ya, işte onlar, benimle, samimi olarak bu eserleri toplayıp yok olmaktan kurtardığım için ilgilendiler.

■ Mesela kimler efendim?

Mesela Sahhaf Raif Yelkenci merhum... Osmanlı kültürünün, hars ve irfanının son meş'ale taşıyıcılarından... O küçücek dükkânında ecdattan veraset tariki ile intikal eden maddi ve manevi mamelekimizin, Osmanlı hars ve irfanının henüz düşürülmemiş, en mütevazı ve o nispette de en muhteşem son kal'alarından biri idi. Raif Yelkenci merhum sahhaflık mesleği dolayısıyla az çok tanınan biridir. Bir de hiç tanınmayanlar, bu dünyadan sessiz sedasız göçüp gidenler vardı. Misal mi istersin? Elime on üçüncü asırdan kalma bir Selçuklu Kur'an'ı geçmişti, lakin çok harap vaziyetteydi. Soruşturdum, "Bunu ancak Süleymaniye taraflarında oturur, Yakup Efendi adında bir zat var, etse etse o tamir eder!" dediler. Gittim, ahşap bir ev, ikinci kata aldılar beni. Hasta yatağında nurlu bir ihtiyar. Altı yüz senelik irfan meş'alesini elinde tutanlardan biri. Bu Kelam-ı Kadim'in çok kıymetli olduğunu söyleyerek onu kurtarmasını rica ettim. Alıp baktı, "**Hakikaten çok kıymetli**" dedi, "**Bu yatakta gördüğün gibi ölümle cedelleşiyorum ama, bırak, nasipse kurtarırız! Yalnız iki aydan önce gelme!**" İki ay sonra gittim, güzel bir tebessümle "**Al oğlum, dedi, kurtarmak nasipmiş.**" Yoksulluğu her halinde belli olan bu mübarek adam, bütün ısrarına rağmen emeğinin karşılığı olarak takdim etmek istediğim parayı kabul etmedi. Tıpkı Antalya civarında karşılaşmış ekmeğini yediğimiz Türkmen kocası gibi.

Raif Yelkenci nasıl bir sahaftı?

■ Sahhaf Raif Yelkenci'den söz ediyordunuz...

Merhum Raif Yelkenci, çelebi-meşreb, Osmanlı örf ve adetlerinin en parlak mümessillerinden biriydi. Senelerce evvel bir gün -sık sık olduğu üzere- yine Raif Efendi'nin o küçücek dükkânına nasib almağa gitmiştim. Eşine hayatta ender olarak rastlanabilen bir Kelam-ı Kadim'i uzatarak "**Ziyaret buyurun!**" demişti. Elimde on altıncı asırda İran'da yazıldığını tahmin ettiğim, çok küçük ebatta, hesna ve müstesna bir Kelam-ı Kadim vardı. Sadece maddi gözlerle değil, aynı zamanda gönül gözüyle, hayranlıklar içinde bakarak bir müddet nüfuzu nazarla görebilmeye çalıştıktan sonra, herhangi bir fikir yürütmeden, usulca masanın üzerine bıraktım. Hayranlığımı kelimelerle ifade edemezdim, sükûtumla ifade etmeye çalıştım. Üstad büyük bir tevazu ile "**Bu Kelâm-ı Kadim'i edinmenizi istiyorum**" dedi. Maddi imkânlarımın çok mahdud olduğunu ifade ettikten sonra, "**Ben bu Kelâm-ı Kadim'e bütün maddi ve manevi mevcudiyetimle adeta bir göz kesilerek baktım. Bu bakışın bir neticesi olarak, bu mübarek Kur'an, gözümü kapadığım her an zihnimde -in my mind's eye- elle tutarcasına tecessüm edecektir. Dolayısıyla, Allah'ın lütf u keremi ile -dilediğim her an- bu Kelam-ı Kadim benim olacaktır.**" Raif Efendi, İncil'in tabiriyle "**toprağın tuzu**" olan insanlara has bir bakışla, "**Gözlerinizi kapadığımız her an bu Kelam-ı Kadim'in sizin olabileceğine şüphe etmemekle beraber, yine de edinmenizi istiyorum. Ortada garip bir zaruret var**" dedi. Meğerse bu nefis yazma Kur'an-ı Kerim'i edinmek isteyen bir Arap emiri varmış, ne istenirse ödemeye hazırmış. Fakat Raif Bey merhum, "**Müşarünileyhin parası bol, evet, lakin bizim anladığımız mânâda aşkı yok. Sizin de**

paranız yok, ama aşkınız var. Dolayısıyla bu Kelam-ı Kadim size teveccüh ediyor” dedi. Peki nasıl ödeyecektim? “Bu meseleyi lütfen izam etmeyin. Siz bu mübarek kitabı alıp bir an önce ortadan kaybolun. Bilahare meseleyi aramızda hallederiz” dedi. Takriben bir ay kadar tekrar uğrayıp meseleyi açtığımda, “Elinize fazla para geçtikçe, zaman zaman verebileceğiniz miktarı verirsiniz. Ne vereceğinizi bilmenize de hacet yok” dedi.

“Filozof Nuri Bey”

■ Bu tavır, bugünkü dünyada, bugünkü insanlar tarafından kolay kolay anlaşılır bir tavır değil!

İşte hakiki İstanbullular, hakiki Osmanlılar, Raif Yelkenci ve Süleymaniyeli Yakup Efendi gibi adamlardı, evladım. Hâfız-ı Şirazî'nin dediği gibi, ben onların kölesiyim: **“Bu mavi kubbe altında, bağlılık veya menfaat taşıyan her şeyden âzâde olan o kimsenin himmetinin kölesiyim”**. O insanlar da bitti, o İstanbul da! Bir zamanlar bir İstanbul vardı, çok iyi bilirdim. Onu imarcılar mahvetti evladım. Öyle bir İstanbul'du ki, hangi yabancıyı gezdirmişsem, hayran olmuştur. Zaten İstanbul'a gelen birçok yabancı önce beni arayıp bulur. Türkiye'den çok, Avrupa ve Amerika'da tanındığımı söylesem belki de inanmazsınız. Hatta Joan Fleming adlı bir yazarın, konusu İstanbul'da geçen When I Grow Rich isimli polisiye romanında benden Filozof Nuri Bey diye söz edilmektedir. Bu roman 1967 senesinde best seller oldu, Türkçeye de çevrilerek Cumhuriyet gazetesinde tefrika edildi. Hatta bir ara film yapmayı düşündülerdi.

■ Yabancılarla bu münasebetleri elbette bildiğiniz yabancı diller sayesinde kurabiliyorsunuz. Fransızca'yı Galatasaray'da öğrenmiş olmalısınız. Başka hangi dilleri biliyorsunuz?

İngilizce ve Almanca... Fransızca'yı Galatasaray'da öğrendim, evet. İngilizceyi ise kendi kendime... Almanca'ya gelince, bak sana onun da hikâyesini anlatayım. Ben üç defa askerlik yaptım. Birinci askerliğimi İkinci Dünya Savaşı sırasında Yalova civarındaki tayyare meydanında topçu kumandanı olarak yaptım. On üç er ve ben. Barınmak için salaş bir kulübe ve bir çadırdan başka yer yok. En yakın köy beş kilometre mesafede. Kulübeyi erlere verdim, kendim çadırda kalmaya başladım. Yazın sivrisinek dolu, sıtma yaygın. Kışınsa rutubet. Mutlak bir teslimiyet içindeyim. Allah'tan bir defa bile şartları değiştirmesini istemedim. Karşılaştığım bütün zorlukları bir lütuf olarak kabul ettim. Bana belki de Allah'ın en büyük lütfu o on sekiz aydı. Şartlara uyum sağlamak için, her gün, ufukta kendime bir nokta seçip oraya kadar yürüyordum. Bütün organizmayı çalıştırır bu yürüyüşler. Zamanla o hale geldim ki, zifîrî karanlıkta, köye iki üç saatte gidip gelebiliyordum. İşte bu yürüyüşler sırasında, kimseden tek ders almadan Almanca öğrendim. Şunu ifade etmeden geçmek istemiyorum; yabancılarla münasebetlerimde her zaman mensup olduğum kültürü temsil etmeye çalıştım. Dünyanın neresine giderseniz gidin, eğer büyük bir kültürün temsilcisi olarak gidiyorsanız, bütün kapılar açılır önünüzde. Bizimkiler, hep **“Ben de sizdenim!”** diye gidiyorlar. Kimse

adam yerine koymuyor onları tabii. Türkiye'ye gelen birçok kültürlü yabancı beni arayıp buluyorsa, kaşıma gözüme hayran oldukları için değil, kültürümü temsil edebildiğim içindir.

■ Elli yıl boyunca topladığınız eserleri nasıl muhafaza ettiniz?

Şişli'deki babadan kalma on dört odalı ahşap evde... Cıvardaki bütün evlere hırsız girmiştir, fakat benim evime bir kere bile uğramadı. Allah korudu onları, çünkü ona teslim olmuşum ben. Hayatta bir ablam vardı, Şişli'deki evin satılmasını istedi. Israrlı olunca mecbur kaldım. Sattık, hisseme düşen parayla Ortaköy'de iki daire satın aldım. Birinde koleksiyonlarımı muhafaza etmek, diğerinin de kirasıyla geçinmek için. Sonunda topladığım bütün ecdad yadigârı eserleri Süleymaniye Kütüphanesi ile Topkapı Sarayı Müzesi'ne bağışlamaya karar verdim. Bütün yazma kitaplarım, hilyelerim, fermanlarım, vakfiyelerim, levhalarım şimdi Süleymaniye'de. Bunun şimdiye kadar yapılan en büyük bağış olduğunu söylüyorlar. Üç odada ancak yarısı teşhir edilebiliyor. Eserler arasında, bir de bin iki yüz senelik, ceylan derisine kûfi hatla yazılmış bir Kur'an-ı Kerim var. Verirken, **“Yalnız bunu emanet olarak veriyorum!”** dedim. Doğrusu, bir an bu yaşlılık günlerimde kendimi güvencede hissetmedim. Sonra düşündüm, **“Hani Nuri, teslimiyet nerede? Eğer böyle böyle yaparsan, teslimiyet iddian edebiyattan öteye geçemez!”** dedim kendi kendime. Ertesi gün gidip onu da bağışladım.

■ Bir de vakıf kurduğunuzu biliyoruz, Süleymaniye Kütüphanesi için...

Evet, olmayan paramla bir de vakıf kurdum: **“Süleymaniye ve Bağlı Kütüphaneleri Geliştirme Vakfı”**. Kuruluş safhasında ön masraflar yapıldıktan sonra, avukatım elli milyon liraya daha ihtiyaç olduğunu söyledi. Eyvah! Bende o kadar para ne gezer? Çaresiz kalınca, ömrümde ilk defa bir el yazması bir Kur'an-ı Kerim'i sattım, o da Kültür Bakanlığı'na, yani devlete. Aslında yüz milyondan fazla ederdi, elli milyon verdiler. **“Tamam, dedim, zaten benim elli milyona ihtiyacım var!”** Para adıma bankaya yatırıldı. Fakat içimde bir huzursuzluk var. Süleymaniye Kütüphanesi'nin müdürü Muammer Ülker beyefendiye dedim ki, **“Yazma bir Kur'an-ı Kerim'i satmış olmaktan rahatsızlık duyuyorum. Bu paraya dokunursam murdar olacakmış gibi geliyor. Bir adamını ver, ben imzalayayım, o alsın parayı!”** Öyle yaptık, yani paraya elimi sürmedim. İki dairemi de bu vakfa bağışladım.

■ İşlemeleri de Topkapı Sarayı Müzesi'ne bağışladınız.

İşlemeleri Topkapı Sarayı Müzesi'ne, fotoğrafları ve matbu kitapları ise IRCICA'ya bağışladım.

Othmar'dan fotoğraf dersi

■ Fotoğraflar, sizin çektiğiniz fotoğraflar mı?

Evet, yaklaşık yedi bin siyah-beyaz fotoğraf. İstanbul'un her geçen gün biraz daha yok olduğunu görünce, 1970'lerde bir fotoğraf makinesi alıp İstanbul'u köşe bucak fotoğraflamaya başladım. Ustam Othmar adında bir fotoğrafçıydı, ondan işin tekniğini öğrendikten sonra çektiğim ilk fotoğrafları götürdüm, hayretler içinde kaldı. "Ben fotoğrafa ömrümü verdim, hâlâ bu neticeyi zor alıyorum" dedi ve ilâve etti: "Ben size teknik öğrettim sadece, hâlbuki sizde göz var!" Ve çekmeye başladım. Şimdi benim fotoğrafını çektiğim mekânların yerlerinde yeller de esmiyor, apartmanlar yükseliyor. Dedim ya, İstanbul'u imarcılar mahvetti.

■ Bütün koleksiyonlarınızı bağışladınız, dolayısıyla eviniz boşaldı. Şimdi nasıl yaşıyor, ne yapıyorsunuz efendim?

Benim için mekân çok evladım. IRCICA, Süleymaniye Kütüphanesi, Topkapı Sarayı Müzesi, benim saraylarım. Evde yatıp kalkıyorum, o kadar. Ölümle dost olarak. Ölüm hayatın öteki yüzüdür evladım. Bir gün babam beni çağırdı, "Oğlum" dedi, "Bende affetmeyen bir kalp hastalığı var. Bana emr-i Hakk'ın bir veya bir buçuk sene içinde vaki olacağı kanaatindeyim. Seni bu ölüm hadisesine hazırlamak için çağırmış bulunuyorum. Hayat ve ölüm birbirini tamamlar, ikisi bir küll'dür. Biz bulunduğumuz gaflet içinde kıymeti sadece hayata veriyoruz. Sana bir sual sormak istiyorum oğlum: Bu mübarek ölüm olmasaydı hayat çekilir miydi? Dolayısıyla hikmetin ışığı altında ölümü düşünerek kendini benim ölümüne hazırlayabilmeni temenni ediyorum. Bana emr-i Hak vaki olduğu zaman kendini iyi hazırlamış olursan, sarsılmamaya muvaffak olursan, işte sana o zaman hakkımı helal ederim. Sana maddî hiçbir şey bırakamıyorum. Yardımı fazla kaçırdık, sana hiçbir şey kalmadı. Böyle olmakla beraber, gözüm zerrece arkamda değil. Sende kabiliyetler var. Ben de elimden geldiği kadar bunları inkişaf ettirebilmen için meşgul oldum. Neticetü'n-netice, dünyanın neresine gidersen git, kendini hazırlayabildiğin nispette, en kıymetli insanlarla dostluk sana nasip olacak. Sana bu mirası bırakıyorum". Dediği de oldu. Çok kıymetli insanlarla dost oldum.

■ Verdiğiniz bilgiler için çok teşekkür ediyoruz efendim.

NOT: Beşir Ayvazoğlu'nun, Nuri ARLASEZ'le Eylül 1995'te Dergah dergisi için yaptığı bu röportaj... (Dergâh, nr. 67, Eylül 1995, s. 12-13, 15.), 22.04.2012 de Dergiden yazıp gönderen çok değerli dostum Celal Sancar'a teşekkürlerimi sunuyorum.